

การชักนำให้เบญจมาศกลายพันธุ์ ชุดที่ 1/ 2563

นายพฤษชัย คงสวัสดิ์^{/1} บงการ พันธุ์เพ็ง^{/2} ยุพาพร ภาพันธ์^{/3}
กมลทิพย์ สังข์แก้ว^{/4} นิตยา คงสวัสดิ์^{/1} ธวัชชัย นิ้มกิ่งรัตน์^{/1}

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีการปลูกเบญจมาศมานานกว่า 50 ปี สามารถปลูกได้ดีในทุกภาคเป็นพืชที่มีผลตอบแทนต่อพื้นที่สูงประมาณ 50,000 – 100,000 บาทต่อไร่ ใน 4 เดือน ปัจจุบันยังไม่สามารถผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการการบริโภคในประเทศจนต้องนำเข้าเบญจมาศจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2549 ไทยนำเข้าเบญจมาศจากมาเลเซียเพียง 0.9 ล้านบาท (กลุ่มส่งเสริมการผลิตไม้ดอกไม้ประดับ, 2551) แต่ปี 2556 เพิ่มการนำเข้าเป็น 210 ล้านบาท (กฤษยา, 2556) หากรวมมูลค่าการนำเข้าไม้ดอกสดจากประเทศจีนที่ผ่านทางด่านศุลกากร เชียงของ จังหวัดเชียงราย มูลค่า 342 ล้านบาท (ส่วนใหญ่เป็นกุหลาบ เบญจมาศ และกล้วยไม้กระถาง) ต้องนำเข้าเบญจมาศจากต่างประเทศไม่น้อยกว่า 500 ล้านบาท ส่วนใหญ่นำเข้าจากมาเลเซีย เวียดนาม และจีน

จากแนวโน้มการปรับเปลี่ยนแหล่งการปลูกเบญจมาศเดิมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น แหล่งปลูกในภาคเหนือ และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ปัจจุบันแหล่งปลูกเบญจมาศส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ราบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้พื้นที่ปลูกเบญจมาศลดลงโดยปี 2549 ซึ่งมีพื้นที่ปลูกเบญจมาศประมาณ 2,500 ไร่ แต่ในปี 2550 มีพื้นที่ปลูกเบญจมาศลดลงเหลือประมาณ 2,385 ไร่ (ศูนย์สารสนเทศกรมส่งเสริมการเกษตร, 2551) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลต่อวิธีการปลูกเบญจมาศในอนาคตเนื่องจากพันธุ์เบญจมาศการค้าที่ปลูกในไทยทั้งหมดเป็นพันธุ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศจะพัฒนาสืบเชื้อสายเมื่อช่วงแสงสั้นกว่า 13.5 ชั่วโมงจึงเหมาะสมที่จะปลูกเฉพาะช่วงฤดูหนาวของไทยเท่านั้น

ปัญหาสำคัญของการผลิตเบญจมาศในประเทศไทย คือ ได้ดีเพียงในช่วงฤดูหนาว ในปี 2561/2562 โครงการหลวงผลิตเบญจมาศปีละ 2,500,000 ต้น เป็นการผลิตช่วงนอกฤดู (ปลูกในฤดูร้อน) 1,400,000 ต้น โดยความต้องการในการผลิตพันธุ์ดอกสีขาวร้อยละ 30 และดอกสีเหลืองร้อยละ 30 แต่เป็นพันธุ์ที่ใช้ยังต้องคลุมพลาสติกดำเพื่อลดความชื้นแสงลงเพื่อกระตุ้นตาดอก แต่กลับเกิดกปัญหาการสะสมความร้อนในแปลงซึ่งส่งผลต่อคุณภาพดอก ยังขาดพันธุ์ที่ปลูกได้ตลอดปีโดยไม่ต้องคลุมผ้าดำ (ในช่วงวันยาว) ส่วนเบญจมาศพันธุ์การค้าต่างประเทศที่สามารถปลูกได้ตลอดปีมีปัญหาด้านลิขสิทธิ์พันธุ์ เกษตรกรทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงพันธุ์เหล่านั้นได้ แม้เดิมประเทศไทยมีการปลูกเบญจมาศในภาคกลางโดยใช้พันธุ์เบญจมาศทนร้อนที่สามารถปลูกได้เกือบทั้งปีแต่มีดอกขนาดเล็กแต่ภายหลังมีการนำพันธุ์เบญจมาศจากต่างประเทศที่มีดอกขนาดใหญ่กว่า สีสด รูปร่างสวยงามกว่าแต่ปลูกได้ดีในพื้นที่อากาศหนาวเย็น เช่น ภาคเหนือตอนบน หรือบนพื้นที่สูง เป็นส่วนที่ทำให้สายพันธุ์เบญจมาศทนร้อนในภาคกลางหายไป จากสำรวจพื้นที่ปลูกเบญจมาศ พันธุ์เบญจมาศ และโรคแมลงศัตรูที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นิลมล, 2552) พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรเก็บพันธุ์เบญจมาศสำหรับปลูกได้เพียง 3-4 พันธุ์เท่านั้น ทำให้พื้นที่ปลูกเบญจมาศมีแนวโน้มลดลงทั้งแม้จะมีผลตอบแทนต่อพื้นที่สูงถึงไร่

โครงการปรับปรุงเบญจมาศโดยการฉายรังสีชุดที่ 1 /2557 ได้ปรับปรุงพันธุ์เบญจมาศดอกสีเหลืองที่สามารถปลูกได้ตลอดปีโดยไม่ต้องคลุมผ้า (พันธุ์เหลืองขมิ้น) แล้วได้เบอร์ดีเด่น 3 เบอร์ แต่ยังคงขาดพันธุ์ดอกสีขาว ซึ่งเบญจมาศพันธุ์เดซีเป็นพันธุ์เบญจมาศประดับแปลงที่สามารถปลูกได้ทั้งปีโดยไม่ต้องคลุมผ้า แต่มีข้อด้อยที่ดอกขนาดเล็ก กลีบชั้นเดียว ทำให้อายุใช้งานสั้น จำเป็นที่รัฐต้องพัฒนาพันธุ์เบญจมาศดอกสีขาวพันธุ์ใหม่ที่ผลิตดอกได้ตลอดปี ซึ่งก่อให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดการนำเข้าเบญจมาศจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักประกันให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนแก่กลุ่มผู้ปลูกเบญจมาศในอนาคต

^{/1} ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ^{/2} สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4

^{/3} ศูนย์วิจัยพืชสวนเลย ^{/4} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเลย